

การรักษาพยาบาล โรคเบื้องต้น

พิมพ์ครั้งที่

6

วิลาวัณย์ เตือนราษฎร์
วรกรณ์ บุญเชียง
บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. วรภรณ์ บุญเชียง

อาจารย์เป็นคนเชียงใหม่แต่บุกป่าฝ่าดงไปเรียนจบปริญญาตรีที่ ร้ว “มอดินแดง” หรือมหาวิทยาลัยขอนแก่น จากนั้นเรียนปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ และต่อด้วย ปริญญาเอก สาธารณสุขศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล เคยเป็นอาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ และอาจารย์คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ปัจจุบันเป็นอาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กลุ่มวิชาการพยาบาลสาธารณสุข สอนระดับปริญญาตรี และระดับ บัณฑิตศึกษาระบบบริหารวิชาการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค การพยาบาลชุมชน การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น การพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน

รองศาสตราจารย์ วิลาวัลย์ เตื่อนราษฎร์

จบการศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต จากโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ต่อมาได้ศึกษาต่อสาขาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การพยาบาลสาธารณสุข) คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และศึกษาต่อในหลักสูตร เฉพาะทางการพยาบาลเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปัจจุบันเป็นอาจารย์ สอนในกลุ่มวิชาการพยาบาลสาธารณสุข มีประสบการณ์การสอน การวิจัย และการบริการวิชาการในด้านการรักษาโรคเบื้องต้นทั้งใน ระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา

การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6

รองศาสตราจารย์ วิลาวัณย์ เตือนราษฎร์
รองศาสตราจารย์ ดร. วรากรณ์ บุญเชียง
บรรณาธิการ

การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น

ISBN: 978-616-398-489-0

บรรณาธิการ: รองศาสตราจารย์ วิลาวัลย์ เตือนราษฎร์
รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บุญเชียง

ผู้เรียบเรียง: นายแพทย์ สุกิจ เตือนราษฎร์
แพทย์หญิง อรพรรณ ศิริประภาศิริศิลป์
นายแพทย์ ปองปรีดา แสนจิตต์
รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บุญเชียง
รองศาสตราจารย์ ดร. เดชา ทำดี
รองศาสตราจารย์ ดร. ศิวพร อึ้งวัฒนา
รองศาสตราจารย์ วิลาวัลย์ เตือนราษฎร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รังสิยา นารินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วันเพ็ญ ทงคำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุมาลิ เลิศมัลลิกาพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนนท์ วิสุทธิ์ธนานันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพมาศ ศรีเพชรวรรณดี
อาจารย์ รังสิมา โตสงวน

เจ้าของและผู้จัดพิมพ์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สำนักงานบริหารงานวิจัย สำนักงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
โทรศัพท์: 0 5394 3603-4 โทรสาร: 0 5394 3600
<http://cmupress.cmu.ac.th>, E-mail: cmupress.th@gmail.com

พิมพ์ครั้งแรก:	เมษายน	2556	จำนวนพิมพ์:	1,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 2:	ธันวาคม	2556	จำนวนพิมพ์:	1,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 3:	กรกฎาคม	2557	จำนวนพิมพ์:	1,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 4:	มิถุนายน	2558	จำนวนพิมพ์:	2,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 5:	กรกฎาคม	2561	จำนวนพิมพ์:	2,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 6:	พฤศจิกายน	2563	จำนวนพิมพ์:	1,000 เล่ม
ราคา:	400 บาท			

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

วิลาวัลย์ เตือนราษฎร์.

การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น.-- พิมพ์ครั้งที่ 6.-- เชียงใหม่ :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2563.

494 หน้า.

1. การพยาบาล. 2. การวินิจฉัยโรค. 3. การตรวจร่างกาย I. วราภรณ์ บุญเชียง, ผู้แต่งร่วม. I. ชื่อเรื่อง. 610.73

ISBN 978-616-398-489-0

ออกแบบโดย: บริษัท วิทอินดีไซน์ จำกัด

พิมพ์ที่: บริษัท ดีไซน์ปริ้นท์ มีเดีย จำกัด

© สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ห้ามลอกเลียนแบบ ทำซ้ำ ดัดแปลง ส่วนหนึ่งส่วนใดของตำราเล่มนี้ รวมทั้งการจัดเก็บ ถ่ายทอดไม่ว่ารูปแบบหรือวิธีการใด ๆ ด้วยกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ การถ่ายภาพ การบันทึกหรือวิธีการอื่นใด โดยไม่ได้รับอนุญาต

กรณีต้องการสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก กรุณาติดต่อ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โทรศัพท์: 0 5394 3605 โทรสาร: 0 5394 3600

<http://cmupress.cmu.ac.th>, E-mail: cmupress.th@gmail.com

คำนำครั้งที่ 1-2

หนังสือ “การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น” เล่มนี้ คณะจารย์ของกลุ่มวิชาการ พยาบาลสาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญในการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น ได้ร่วมกันเรียบเรียงขึ้น เพื่อให้ประกอบการเรียนการสอนรายวิชา การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น ทั้งในภาคทฤษฎีและ ภาควิปฏิบัติ สำหรับนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สารของหนังสือ เล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ กฎหมาย พระราชบัญญัติวิชาชีพ บทบาทและหน้าที่ ความรับผิดชอบของพยาบาลในด้านการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น หลักและวิธีการ ประเมินสุขภาพ การซักประวัติ การตรวจสภาพร่างกายทั่วไป การบันทึกผลการตรวจ ร่างกาย การบันทึกรายงานแบบวิธีแก้ปัญหา การใช้ยาสำหรับพยาบาลในการรักษา พยาบาลโรคเบื้องต้น การวิเคราะห์ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเบื้องต้น ตลอดจน การวินิจฉัยแยกโรคตามกลุ่มอาการต่าง ๆ ซึ่งมีประโยชน์เป็นอย่างมากทั้งต่อนักศึกษา พยาบาล และผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น ในการที่จะ สามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงความรู้ และเป็นแนวทางในการให้การรักษากายาบาลโรค เบื้องต้นแก่ผู้รับบริการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ธนารักษ์ สุวรรณประไพ รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนในทุกด้าน รวมทั้งผลักดัน ให้เกิดการจัดพิมพ์เป็นหนังสือขึ้น ขอขอบคุณ นายแพทย์จรัส สิงห์แก้ว นายแพทย์โกศลณ ค์กรินทร์กุล นายแพทย์สุกิจ เตือนราษฎร์ และรองศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เจริญใจ ที่ได้กรุณาเรียบเรียง ให้ข้อเสนอแนะ และคำปรึกษา รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ในเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุน งบประมาณในการจัดพิมพ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บุญเชียง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิลาวัณย์ เตือนราษฎร์

เมษายน 2556

คำนำครั้งที่ 3

หนังสือ “การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น” นี้คณาจารย์ของกลุ่มการพยาบาล สาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น ได้ร่วมกันเรียบเรียงขึ้น เพื่อให้ประกอบการเรียนการสอนรายวิชา การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น ทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ สำหรับนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สารของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ กฎหมาย พระราชบัญญัติวิชาชีพ บทบาท และหน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาลในด้านการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น หลักและวิธีการประเมินสุขภาพ การซักประวัติ การตรวจสภาพร่างกายทั่วไป การบันทึกผลการตรวจร่างกาย และการบันทึกรายงานแบบวิธีแก้ปัญห การใช้ยาสำหรับพยาบาลในการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น การวิเคราะห์ผลทางห้องปฏิบัติการเบื้องต้น ตลอดจนการวินิจฉัยแยกโรคตามกลุ่มอาการต่าง ๆ ซึ่งมีประโยชน์เป็นอย่างมากทั้งต่อนักศึกษาพยาบาล และพยาบาล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้นในการที่จะสามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงความรู้ และเป็นแนวทางในการให้การรักษากายภาพบำบัดโรคเบื้องต้น การให้ยาเบื้องต้น การปฐมพยาบาล การทำหัตถการเบื้องต้นแก่ผู้รับบริการ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ธนารักษ์ สุวรรณประไพ รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนในทุกด้าน ผลักดันให้เกิดการจัดพิมพ์เป็นหนังสือขึ้น ขอขอบคุณ นายแพทย์จรัส สิงห์แก้ว นายแพทย์โกศล คักรินทร์กุล นายแพทย์สุกิจ เตือนราษฎร์ และรองศาสตราจารย์ ดร. วินิจ เจริญใจ ที่ได้กรุณาเรียบเรียง ให้ข้อเสนอแนะ และคำปรึกษา รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ในเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณสำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดพิมพ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บุญเชียง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิลาวัณย์ เตือนราษฎร์

มิถุนายน 2557

คำนำครั้งที่ 4

หนังสือ “การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น” นี้ได้ตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 4 ด้วยการตอบรับเป็นอย่างดี ทางผู้จัดทำขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ ซึ่งทางผู้จัดทำได้แก่ คณะอาจารย์กลุ่มวิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป เพื่อให้สำหรับนักศึกษาพยาบาล พยาบาล และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้นได้ใช้ประโยชน์ ในการที่จะสามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงความรู้ และเป็นแนวทางในการให้การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น การให้ยาเบื้องต้น การปฐมพยาบาล การทำหัตถการเบื้องต้น แก่ผู้รับบริการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จากสาระหนังสืออันประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับ กฎหมาย พระราชบัญญัติวิชาชีพ บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาลในด้านการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น หลักและวิธีการประเมินสุขภาพ การซักประวัติ การตรวจสภาพร่างกายทั่วไป การบันทึกผลการตรวจร่างกาย และการบันทึกรายงานแบบวิธีแก้ปัญหา การใช้ยาสำหรับพยาบาลในการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น การวิเคราะห์ผลทางห้องปฏิบัติการเบื้องต้น ตลอดจน การวินิจฉัยแยกโรคตามกลุ่มอาการต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ธนารักษ์ สุวรรณประไพ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนในทุกด้าน ผลักดันให้เกิดการจัดพิมพ์เป็นหนังสือขึ้น ขอขอบคุณ นายแพทย์จรัส สิงห์แก้ว นายแพทย์โกคิน ศักรินทร์กุล นายแพทย์สุกิจ เตือนราษฎร์ และรองศาสตราจารย์ ดร. วินิจ เจริญใจ ที่ได้กรุณาเรียบเรียงให้ข้อเสนอแนะ และคำปรึกษา รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมในเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณสำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ และการประชาสัมพันธ์ในการจัดพิมพ์

รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บุญเชียง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิลาวัลย์ เตือนราษฎร์
มิถุนายน 2558

คำนำครั้งที่ 5

หนังสือ “การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น” เล่มนี้ได้จัดพิมพ์เป็นครั้งที่ 5 ซึ่งมีการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ความทันสมัยทางวิชาการมากขึ้น รวมทั้งมุ่งหวังให้ผู้อ่านที่สนใจ นักศึกษา พยาบาล และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลเบื้องต้นได้นำใช้ประโยชน์ ในด้านความรู้ และการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นแหล่งอ้างอิงความรู้ เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น

ขอขอบพระคุณ อาจารย์แพทย์ ได้แก่ นายแพทย์จรัส สิงห์แก้ว นายแพทย์สุกิจ เตือนราษฎร์ นายแพทย์โกศล คักรินทร์กุล และแพทย์หญิงอรพรรณ ศิริประภาศิริ ที่ร่วมเรียบเรียงสาระอันเป็นประโยชน์ยิ่งให้แก่หนังสือเล่มนี้ ตลอดจนคณาจารย์ กลุ่มวิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ร่วมกันเรียบเรียงเนื้อหาให้หนังสือเล่มนี้เปี่ยมด้วยสาระวิชาการที่สามารถอ่านเข้าใจง่าย และท้ายที่สุด ขอขอบคุณคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ให้การสนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ด้วยดีมาโดยตลอด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิลาวัลย์ เตือนราษฎร์
รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บุญเชียง

คำนำครั้งที่ 6

หนังสือ “การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น” เล่มนี้ ได้จัดพิมพ์เป็นครั้งที่ 6 มีจำนวนทั้งหมด 19 บท ซึ่งเนื้อหาสาระภายในเล่มได้มีการปรับปรุงให้มีความทันสมัยทางวิชาการ โดยได้รับเกียรติจากอาจารย์แพทย์ ผู้มีประสบการณ์ในการรักษาโรคเบื้องต้นมาร่วมเรียบเรียง เพื่อยังประโยชน์ให้หนังสือเยี่ยมไปด้วยสาระที่มีคุณค่ามากขึ้น ขอกราบขอบคุณท่านอาจารย์แพทย์ทุกท่านมา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ กลุ่มวิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทุกท่านที่มีความตั้งใจ มุ่งมั่น ช่วยกันเรียบเรียงหนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อประโยชน์สำหรับศิษย์พยาบาลทุกระดับ ตลอดจนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เกี่ยวข้องในการรักษาโรคเบื้องต้น ในการใช้เป็นแหล่งอ้างอิง สืบค้น ตลอดจนเป็นแนวทางในการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้นแก่ผู้ป่วย ขอขอบคุณอย่างสุดซึ้งสำหรับความเอื้อเฟื้อของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ช่วยในการดำเนินการจัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือเล่มนี้ อย่างดีมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้โอกาสและสนับสนุนคณาจารย์ในกลุ่มวิชาการพยาบาลสาธารณสุขในการสร้างสรรค์หนังสืออันเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับวิชาชีพพยาบาล

รองศาสตราจารย์ วิลาวัณย์ เตื่อนราษฎร์

รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บุญเชียง

คำนิยม

หนังสือ “การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น” เล่มนี้เรียบเรียงโดยคณาจารย์ซึ่งมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น สาระของหนังสือจึงมีประโยชน์เป็นอย่างมากทั้งต่อนักศึกษาพยาบาล และผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่าน รวมทั้งขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บุญเชี่ยง และผู้ช่วยศาสตราจารย์วิลาวัลย์ เตือนราษฎร์ ในการเป็นบรรณาธิการตรวจทานหนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดพิมพ์และเผยแพร่

รองศาสตราจารย์ ดร. ธนารักษ์ สุวรรณประไพศ

สารบัญ

บทที่ 1	บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาลในด้าน การรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น แนวคิดการคัดกรองและการส่งต่อ วิลาวุธณ์ เตือนราษฎร์ นพมาศ ศรีเพชรวรรณดี	11
บทที่ 2	หลักและวิธีการประเมินสุขภาพ: การซักประวัติ การตรวจสภาพร่างกายทั่วไป เดชา ทำดี	31
บทที่ 3	การเขียนบันทึกรายงานแบบวิธีแก้ปัญหา: Problem-Oriented Medical Record (POMR) เดชา ทำดี คิวพร อึ้งวัฒนา	63
บทที่ 4	การใช้ยาอย่างสมเหตุผลในการรักษาโรคเบื้องต้น อรพรรณ ศิริประกายศิลป์ วิลาวุธณ์ เตือนราษฎร์	85
บทที่ 5	การใช้ยาในการรักษาโรคเบื้องต้นสำหรับพยาบาลเวชปฏิบัติ ปองปรีดา แสนจิตต์ นพมาศ ศรีเพชรวรรณดี	95
บทที่ 6	การวิเคราะห์ผลทางห้องปฏิบัติการเบื้องต้น ปองปรีดา แสนจิตต์ วิลาวุธณ์ เตือนราษฎร์ นพมาศ ศรีเพชรวรรณดี	137
บทที่ 7	ปัจจุบันพยาบาล: การพยาบาลขั้นต้นและภาวะฉุกเฉิน เดชา ทำดี วิลาวุธณ์ เตือนราษฎร์	167
บทที่ 8	การรักษาอาการผิดปกติทางคัลยกรรม การใช้ยาเฉพาะที่ การเย็บแผล การผ่าฝี และการเลาะ Cyst เดชา ทำดี วิลาวุธณ์ เตือนราษฎร์	197
บทที่ 9	การวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการผิดปกติ ของ หู คอ จมูก และตา วิลาวุธณ์ เตือนราษฎร์	219

บทที่ 10	การวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการระบบทางเดินหายใจ รังสิยา นารินทร์	253
บทที่ 11	การวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการในระบบทางเดินอาหาร สุมาลี เลิศมัลลิกาพร วราภรณ์ บุญเชียง	271
บทที่ 12	การวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการทางโลหิตวิทยา เดชา ทำดี	299
บทที่ 13	การวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการทางหัวใจและหลอดเลือด วันเพ็ญ ทรงคำ รังสิมา ภูมิสวัสดิ์	315
บทที่ 14	การวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการทางผิวหนัง ศิวพร อึ้งวัฒนา	347
บทที่ 15	การวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการไข้ และกลุ่มอาการอ่อนเพลีย ศิวพร อึ้งวัฒนา	377
บทที่ 16	การวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการในระบบประสาท สุมาลี เลิศมัลลิกาพร วราภรณ์ บุญเชียง	403
บทที่ 17	การวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการกล้ามเนื้อกระดูก และข้อ วราภรณ์ บุญเชียง รังสิยา นารินทร์	437
บทที่ 18	การวินิจฉัยแยกโรคในกลุ่มอาการระบบทางเดินปัสสาวะ และระบบสืบพันธุ์ วิลาวัณย์ เตือนราษฎร์ สุกิจ เตือนราษฎร์	455
บทที่ 19	การจัดการบาดแผลเบื้องต้น วิลาวัณย์ เตือนราษฎร์ อนนท์ วิสุทธีธนานนท์	479
ประวัติผู้เขียน		494

บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาล ในด้านการรักษาพยาบาลโรคเบื้องต้น แนวทางการคัดกรองและการส่งต่อ

วิลาวัลย์ เตือนราษฎร์
นพมาศ ศรีเพชรวรรณดี

วัตถุประสงค์เฉพาะ

เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนการสอนแล้ว นักศึกษามีความสามารถ
ดังนี้

1. ระบุบทบาทและหน้าที่ของพยาบาลในการตรวจรักษาโรคเบื้องต้นได้
2. ระบุคุณสมบัติของพยาบาลที่รับผิดชอบในการตรวจรักษาโรค
เบื้องต้นได้
3. อธิบายแนวทางการคัดกรองและการส่งต่อผู้ป่วยเพื่อรับการรักษาโรค
เบื้องต้นได้
4. ระบุข้อบ่งชี้ในการส่งต่อผู้ป่วยเพื่อรับการรักษาโรคเบื้องต้นได้

บทนำ

นโยบายสำคัญในการปฏิรูประบบสุขภาพ คือ การมุ่งพัฒนาบริการสาธารณสุข
ในระดับปฐมภูมิให้เข้มแข็ง เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถได้รับบริการพื้นฐานให้ทั่วถึง
และเท่าเทียม บริการพื้นฐานที่จะต้องจัดให้ ได้แก่ การสร้างเสริมศักยภาพของบุคคล
ครอบครัว และชุมชน ให้สามารถดูแลตนเองให้มีสุขภาพดี ป้องกันตนเองจากความเจ็บป่วย

และการเกิดโรค ดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วยได้ สามารถตัดสินใจแสวงหาความช่วยเหลือในการรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ เมื่อเกินความสามารถของตนเอง

จากการศึกษาของกองการพยาบาลร่วมกับองค์การอนามัยโลกเมื่อ พ.ศ. 2513 พบว่าพยาบาลผดุงครรภ์ที่ปฏิบัติงานในสถานอนามัย ใช้เวลาร้อยละ 45 ของการปฏิบัติงานไปในการรักษาโรคและความเจ็บป่วย เนื่องจากการขาดแคลนแพทย์ในการปฏิบัติการรักษาโรคเบื้องต้นในชุมชน ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 และ พ.ศ. 2539 กระทรวงสาธารณสุขได้ออกระเบียบมอบหมายให้พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอื่นและอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ซึ่งปฏิบัติงานในกระทรวง ทบวง กรม กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา สภากาชาดไทย เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่น สามารถประกอบวิชาชีพเวชกรรม โดยทำการรักษาโรคในด้านอายุรกรรม ศัลยกรรม สูติรีเวชกรรม การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค การวางแผนครอบครัว และการป้องกันพยาบาลตามที่กำหนดได้ โดยอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ดังนี้

1. ด้านอายุรกรรม

1.1 ให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้น เพื่อบรรเทาอาการหรือโรสดังต่อไปนี้ คือ ไข้ตัวร้อน ไข้และมีผื่นหรือจุด ไข้จับสั่น ไอ ปวดศีรษะ ปวดหลัง ปวดเอว ปวดท้อง ท้องผูก ท้องเดิน คลื่นไส้อาเจียน การอักเสบต่าง ๆ โลหิตจาง ดีซ่าน โรคขาดสารอาหาร อาหารเป็นพิษ โรคพยาธิลำไส้ โรคบิด โรคหัด โรคหัด โรคสุกใส โรคคางทูม โรคไทรอยด์ โรคผิวหนังและโรคติดต่อตามโครงการของกระทรวงสาธารณสุข

1.2 การรักษาพยาบาลอื่น ได้แก่

1.2.1 การให้น้ำเกลือในผู้ป่วยท้องเดินอย่างรุนแรง

1.2.2 การฉีดเซรุ่มแก้พิษงู

1.2.3 การสวนปัสสาวะ

1.2.4 การล้างกระเพาะอาหารโดยใช้สายยางในรายที่สงสัยว่ารับประทานสารพิษ

2. ด้านศัลยกรรม ได้แก่ ผ่าฝี เย็บบาดแผลที่ไม่สาหัส ชะล้าง ทำแผล ตกแต่งบาดแผล และการผ่าเอาสิ่งแปลกปลอมซึ่งอยู่ในตำแหน่งซึ่งไม่เป็นอันตรายต่ออวัยวะสำคัญของร่างกายออก โดยฉีดยาระงับความรู้สึกทางผิวหนัง

3. ด้านสูติรีเวชกรรม ได้แก่ ทำคลอดในรายปกติ การทำการช่วยเหลือขั้นต้นในรายที่มีการคลอดผิดปกติและทำการช่วยเหลือในกรณีที่จะมีการแท้งหรือหลังแท้งแล้ว

4. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค รวมถึงการฉีดวัคซีนป้องกันโรค